

Existuje evropská občanská společnost?

02.března 2007

Na serveru ihned.cz vyšla reportáž Tomáše Klumpara ze stejnojmenné diskuse, které se zúčastnil politolog Ladislav Mrklas z vysoké školy CEVRO Institut:

Existuje evropská občanská společnost?

Zastánce skeptického přístupu Ladislav Mrklas, ředitel výkonného týmu občanského sdružení CEVRO, vyjádřil své pochybnosti o spontánnosti existence občanské společnosti na nadnárodní úrovni. Podle něho v evropském kontextu vznikl občanský sektor jako opozice a protiváha k absolutní moci státu, avšak tuto svou funkci nyní ztrácí. Vytváření společného evropského prostoru je dle Mrklase umělou činností a "spíše zbožným přáním elit podpořených značnými finančními obnosy". "Občanská společnost je finančně závislá na státu, čímž se stává jeho prodlouženou rukou," varoval politolog.

Občanská společnost jako nástroj moci EU?

Hlavní motivy pro podněcování vzniku 3.sektoru na evropské úrovni ze strany EU vidí ve vytváření protiváhy národních států, které tímto tlakem přesouvají část pravomocí právě na tuto instituci. Tak se zároveň vytváří jakýsi evropský démos, který má sloužit jako předpoklad existence evropského státu. Zahrnutím neziskových organizací, odborů a místní samosprávy se posiluje postavení evropské byrokracie na úkor volených orgánů, čímž opět narůstá moc Evropské unie, tvrdí Mrklas.

"Jsem proti sociálnímu inženýrství, které rozsáhle subvencuje snahy o vznik občanské společnosti. Občanskou společnost považuji za prostor mezi chladným byrokratickým státem a jedincem. Vždy překračovala hranici států a na prahu 21. století tomu pomáhá rozvoj informačních technologií," upřesnil ředitel. Zároveň vyzval ke spontánnímu vývoji občanskému sektoru namísto řízenému zasahování nejrůznějších institucí.

Moderní média jako prostředek vzniku nové formy občanské společnosti

Jiří Pehe, ředitel New York University in Prague, upozorňuje na značně širokou definici občanské společnosti, stejně jako na pole její působnosti. Podle jeho názoru je v dnešní době sdružování lidí a jejich aktivizace závislá na moderních médiích, jejich přínos je však dvousečný. Na jedné straně přispívá k otvírání nových diskusních prostor orientujících se na společná komunikační témata, neboli "issues".

Tak vzniká globální společnost i bez institucionálního zaštitění. "To je důkaz, že něco jako evropská občanská společnost existuje", tvrdí Pehe. Nejrůznější neziskové organizace, nátlakové skupiny, odbory i neformální uskupení pracují na nadnárodní úrovni, což lze podle politologa považovat za zárodky evropského občanského sektoru. Jako příklad uvádí ředitel New York University in Prague mobilizaci technařů či globálních demonstrantů.

Absence evropské veřejnosti

Avšak abstraktnější úroveň takové společnosti, tedy veřejnost ve smyslu Habermasova pojetí, se

zatím podle Peheho příliš nevytváří; typická "fyzická osobní občanská společnost" spíše chřadne a transformuje se do té virtuální. To je zároveň obrácená strana moderních komunikačních médií. Jak již tento trend popisoval například Robert Putnam, vznik těchto kanálů vede k individualizaci člověka, jeho vytržení ze společného přirozeného prostoru sdružování.

Problematický vztah státu a občanského sektoru

V České republice, stejně jako ve všech státech východní Evropy, rizikem stále zůstává poměrná finanční závislost na státu a jeho podmínkách. To je způsobené historickou zkušeností a nedostatečně vyvinutým dárcovstvím. "Vytváření evropské občanské společnosti je dlouhodobý proces a může trvat celá desetiletí. V některých sférách již existuje", optimisticky dodal Pehe. Veřejná diskuse se uskutečnila pod taktovkou Asociace Evropské hodnoty v rámci pravidelného debatního setkání Evropského klubu.